ПРО ОНОВЛЕННЯ ПРОГРАМ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ 5–9 КЛАСІВ

26 травня 2017 р. Колегія МОН України затвердила оновлені програми для 5–9-х класів. За цими програмами вчителі почнуть працювати вже з вересня цього року. Можливо, для когось ця інформація прозвучить як несподівана новина, але більшість колег-освітян чекали на неї, бо й самі були активними співучасниками процесу оновлення.

Ідея написати цей матеріал з'явилася тоді, коли ознайомилася з теорією «Дифузія інновацій» американського соціолога Еверетта Роджерса, який визначає типи людей за рівнем готовності до сприйняття нової інформації (ширше – інновацій). За теорією вченого, спочатку більшість людей не сприймає нового взагалі. Причини можуть бути різні: скепсис, острах, агресія, песимізм тощо. Лише 2,5% социуму, так звані новатори, спроможні генерувати нове і сприймати нові ідеї. Вони не бояться помилитися і готові експериментувати, ризикувати, брати на себе відповідальність за висловлені ідеї. Трохи більш як 13% людей є, за визначенням науковця, «ранніми послідовниками». Вони менш запальні, ніж новатори, але втілюватимуть нове, коли побачать, що його використовують авторитетні для них люди. Услід за ними до впровадження новацій долучаються 34% «ранньої більшості». Це доволі консервативні люди, вони діють помірковано, критично оцінюючи наслідки своїх дій. Утім, коли «рання більшість» приймає нововведення, успішне впровадження його гарантоване. Наступний етап – це масове використання інновації, коли до всіх попередніх груп приєднуються 34% «пізньої більшості». Тоді новинка вже втрачає свій статус, бо в цей час згадані на початку 2,5% новаторів уже генерують щось інше. Ті ж 16%, котрі лишилися, – це люди, які за жодних обставин не сприймають нічого нового, вони застигли в певному стані й часі, їхня мета – критикувати все нове, лякати інших можливими негативними наслідками, всіляко опиратися поступу.

Одразу зауважу, що процес оновлення чинних програм дещо відрізнявся од класичного створення інновації. Адже робочі групи працювали водночас у межах чинного Державного стандарту 2011 р. і враховували перспективу «Нової української школи», яка базується на засадах компетентнісного підходу, принципах академічної свободи вчителя та міжпредметної взаємодії.

Не ставлячи собі за мету докладно розписати всі нюанси зроблених змін (їх буде вповні висвітлено в методичних рекомендаціях МОНУ), спробую відповісти на запитання, які, мабуть, найчастіше виникають у громадськості (і в колег-освітян зокрема), коли відбуваються будь-які зміни, реформи чи оновлення.

НАВІЩО?

Чимало учасників обговорення оновлених програм зауважували, що чинні програми і так цілком нормальні, що не потрібно нічого змінювати. Інші твердили: коли й міняти, то одразу радикально. Позиція перших цілком зрозуміла: вже зібраний за роки і апробований матеріал треба доповнювати, переробляти, змінювати методики, впроваджувати нові технології, а це колосальна праця. Так, але якщо результат того вартий, чому б не спробувати?.. Другі (назвемо їх, за Роджерсом, новаторами) були вельми обурені тим, що найрадикальніші їхні пропозиції було відхилено робочими групами. Нагадаю, що оновлені програми – це перехідний етап між чинним Держстандартом і «Новою українською школою». Для того щоб робити глобальні зміни, потрібно підготувати вчителів, надати методичне забезпечення тощо. У цей перехідний період учитель матиме змогу і поступово впроваджувати компетентнісний підхід, і водночас забезпечити належний рівень підготовки своїх вихованців, використовуючи наявні підручники та інші методичні матеріали.

ЯК УСЕ ВІДБУВАЛОСЯ?

Оновлення програм відбувалося за такою процедурою.

1. Конкурсний відбір учасників робочих груп та модераторів онлайн-обговорення.

2. Громадське обговорення чинних програм на порталі ЕдЕРа (1-ша сесія).

3. Опрацювання результатів обговорення і перший етап оновлення програм робочими групами.

4. Громадське обговорення оновлених версій програм на порталі ЕдЕра (2-га сесія).

5. Внесення змін і доопрацювання програм за підсумками громадського обговорення.

6. Круглий стіл – презентація оновлених програм за участі представників МОНУ, робочих груп, експертів.

7. Затвердження оновлених програм на Колегії МОНУ.

Обидві сесії громадського онлайн-обговорення проходили на освітньому порталі ЕдЕра. Учасники мали змогу подавати свої зауваження щодо програм, а також голосувати за чи проти пропозицій інших дописувачів. Потім робочі групи (їхній склад зазначено в пояснювальних записках до оновлених програм) опрацювали всі коментарі та почали роботу над оновленням чинних програм. Проекти програм було виставлено на повторне обговорення, в ході якого надійшло чимало посутніх конструктивних пропозицій, які було враховано, і до програм внесли відповідні зміни, виправлення й доповнення. Принагідно зауважу, що в процесі обговорення програми з української мови більшість пропозицій дописувачів було враховано цілком або частково, ті, що містили загальні міркування, було взято до уваги. Те саме можна сказати і щодо програми з української літератури. Готові програми було представлено на огляд експертів, відтак затверджено Колегією МОНУ. Після цього тексти програм за традицією оприлюднили на сайті міністерства.

Для наших колег-філологів у журналі «Дивослово» (№7–8) буде надруковано повні тексти оновлених програм з української мови та літератури, а також докладні методичні рекомендації з описом та обґрунтуванням усіх змін і нововведень.

ЯКИЙ РЕЗУЛЬТАТ?

Не хочеться забігати наперед і відбирати хліб у авторів методичних рекомендацій, проте не можу не зазначити кількох ключових моментів, на які слід звернути увагу в оновлених програмах.

1. Оскільки в центрі компетентнісної освіти перебуває не сукупність інформації, а особистість учня, тому саме результат навчання – учнівські досягнення – є метою роботи вчителя. Отже, колонку з очікуваними результатами навчання в усіх програмах поставлено на перше місце.

2. У цих результатах виділено три компоненти: знаннєвий, діяльнісний та ціннісний. Це допоможе вчителеві переорієнтуватися із ЗУНівської моделі навчання на компетентнісну.

3. Запроваджено принцип академічної свободи вчителя, згідно з яким він має право розподіляти кількість годин на вивчення певних розділів у межах навчального року на власний розсуд.

Ще в нових програмах є багато цікавого, як-от наскрізні змістові лінії, розподіл на орієнтовні та обов'язкові види робіт (українська мова), оновлений список сучасних творів для додаткового читання, варіанти текстів для програмового вивчення (українська література).

Зрозуміло, що в одному коротенькому дописі передбачити всі питання і дати відповіді на них неможливо. Тому для всіх, хто цікавиться оновленими програмами, «Дивослово» відкриває консультаційну платформу на своїй сторінці у фейсбуці (https://www.facebook.com/dyvoslovo/). Читайте програми, ставте свої запитання й отримуйте вичерпні кваліфіковані відповіді від учасників робочих груп. Адже всі ми зацікавлені в тому, щоб робота з цими програмами була цікавою, плідною та перспективною.

Юлія РОМАНЕНКО,
модератор робочої групи з оновлення програми «Українська мова. 5–9 класи»